

Öğretmenler için Örgütsel Yalnızlık Ölçeği Geliştirilmesi, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Mahire ASLAN¹

Ali KORKUT²

Manuscript information:

Received: January 13, 2019

Revised: July 29, 2019

Accepted: September 01, 2019

Author 1

İnönü Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Malatya.

TÜRKİYE. E-mail:

mahire.aslan@inonu.edu.tr

Author 2

Dr., İngilizce Öğretmeni,
Diyarbakır Final Okulları

TÜRKİYE. E-mail:

alikorkut@yahoo.co.uk

Öz

“Bireylerarası ilişkilerin ve sosyal etkileşimin niteliğinin zayıf olmasının yarattığı ruh hali” olarak tanımlanabilecek yalnızlık duygusunun düzeyi ile örgütlerin etkililiği ve amaçlarına ulaşabilmesi arasında bir ilişki vardır. Bireylerin örgüt içerisindeki etkileşim sürecine ilişkin geliştirecekleri yalnızlık onların aidiyetleri, kurumsal bağlılıkları, yabancılaşma duyguları ve güdülenme düzeyleri üzerinde ‘örgütün işleyişini ve sürdürülebilirliğini’ olumsuz etkileyebilecek sonuçlara uzanan bir başlangıç olabilir. Bu araştırma, öğretmenlerin yalnızlık duygularının incelenmesinde kullanılabilir bir ölçme aracının geliştirilmesini amaçlamaktadır. Bu çalışmada, iki farklı çalışma grubu yer almaktadır. İlk çalışma grubunu Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisindeki okullarda (ilkokullar, ortaokullar ve liseler) görevli 303 öğretmen oluşturmaktadır. İkinci çalışma grubunda Malatya Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisindeki okullarda görevli 255 öğretmen yer almaktadır. Açıklayıcı faktör analizi (AFA) ilk çalışma grubu verileri üzerinden, Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ise ikinci çalışma grubundan elde edilen veriler üzerinden yapılmıştır. AFA sonucunda ölçeğin 5 boyut altında yüksek yük değerine sahip 29 maddeden oluşan bir yapı gösterdiği görülmüştür. Faktör analizinde, açıklanan toplam varyans oranı % 64,846 olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenirliliği, Cronbach alfa iç tutarlık yöntemiyle .954 olarak hesaplanmıştır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi (DFA), açıklayıcı faktör analizi ile elde edilen beş faktörlü yapıyı doğrulamıştır. Araştırma sonucunda elde edilen ve doğrulanan Öğretmenler için Örgütsel Yalnızlık Ölçeği, Türk eğitim örgütlerinde öğretmen yalnızlığı ile ilgili çalışmalarda kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir ölçek olarak bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen Yalnızlığı, Türk Eğitim örgütleri, Ölçek

Abstract

There is a relationship between the effectiveness and accomplishment of the objectives in the organizations and the level of loneliness, which can be defined as "a type of mood caused by the weak nature of interpersonal relationships and social interaction". Loneliness to be developed by individuals within the interaction process in the organization can be a starting point to lead results on their membership, institutional commitment, alienation and motivation levels, 'which can adversely affect functioning and sustainability of the organization'. This research aims to develop a measurement tool to be used in teacher loneliness research. This study has two different working groups. The first working group is comprised of 303 teachers working in schools (primary schools, secondary schools and high schools) within the boundaries of Diyarbakir Metropolitan Municipality. The second working group involves 255 teachers in schools located within the boundaries of Malatya Metropolitan Municipality. Exploratory Factor Analysis (EFA) was carried out based on the first working group data while Confirmatory Factor Analysis (CFA) used data obtained from the second working group. The EFA results indicated that the scale consisted of 29 items with high loading values under five factors. In factor analysis, the total variance ratio explained was found to be 64.846%. The reliability of the scale was calculated as .954 using Cronbach's alpha coefficient of internal consistency. The CFA confirmed the five-factor structure obtained. The "Organizational Loneliness Scale for Teachers", developed and verified by the results obtained, was found to be valid and reliable instrument for use in teacher loneliness research in Turkish educational organizations.

Cite as:

Aslan, M. & Korkut, A. (2019). Öğretmenler için Örgütsel Yalnızlık Ölçeği Geliştirilmesi, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması [A Development, Validity and Reliability Study for the "Organizational Loneliness Scale for Teachers"]. *European Journal of Educational and Social Sciences*, 4 (2), 122 – 134.

GİRİŞ

Psiko-sosyal bir varlık olarak insanın varlığını idame ettirebilmek, kendisine ait duygu ve düşüncelerini paylaşabilmek ve gereksinimlerini karşılamak için diğer insanlarla iletişim içerisinde olmaya ihtiyacı vardır. Hızla gelişen toplum ve toplumsal değerler, teknolojik ilerlemeler ve bu gelişmelerin sonucu olan hızlı bir yaşam tarzı, başa çıkılması gereken ‘stres dolu’ bir yaşama yol açabilmektedir. Özellikle 20. yüzyıl insanlık tarihinde çok önemli ve hızlı değişimlerin yaşandığı bir dönem olmuştur. Ulaşım, iletişim, bilim ve teknoloji alanlarındaki gelişmeler insan yaşamında olumlu etkilerinin yanında olumsuz ve beklenmedik advers etkilere ve değişikliklere de yol açmıştır (Özdemir, 2015). İzlemesi zorlaşan ve dengeleri olumsuz etkileyen yeni yaşam bağlamı beraberinde hazcılığı, güvensizliği, yabancılaşmayı, ilişkilerde yüzeyselliği getirmekte, ‘bireysel alan özerkliği’ öne çıkmakta, sosyal çevre ilişkileri azalmakta ve diğer insanlarla zaman geçirme arka plana itilmektedir. Neticede, yalnızlık büyüyen bir sorun olarak öne çıkmaktadır.

Modern yaşamın bir sonucu olarak ele alınan yalnızlık kavramı, farklı biçimlerde tanımlanmaktadır. Asher ve Paquette’e (2003: 75) göre yalnızlık “mutsuzluk, boşluk, özlem gibi duygulara yol açan kişinin sosyal ve kişisel ilişki yetersizliğinin bilişsel bir farkındalığı” olarak düşünülebilirken, Booth (2000) yalnızlığın sosyal beceri eksikliğinden kaynaklandığını ileri sürmekte ve bazı bireylerin diğerleriyle anlamlı etkileşim sağlayan iletişim becerilerinden mahrum olması, diğer insanlarla yakınlık kurmakta güçlük çekmesi sonucu yaşanacağını söylemektedir. Bu çerçevede daha çok sosyal, kültürel veya ekonomik anlamda etrafta başkaları olmasına rağmen hissedilen ‘*anlaşılamama, sevilme, görmezden gelinme ve dışlanma*’ gibi psikolojik duyular vurgulanmaktadır.

İşyerindeki yalnızlık ise diğer yalnızlık kavramlarından farklıdır. İşyerindeki yalnızlık; daha çok sosyal çevreden kaynaklanan ‘bir başına bırakılma, izole etme’ ve ‘kendi başına kalma’ halini ifade eder. Yalnızlık ise bireysel özelliklerden kaynaklanabilir veya bir tercih olarak ele alınabilir (Wright, Burt ve Strongman, 2006). Wright, Burt ve Strongman’ın (2006) odaklandığı noktalar sosyal çevre, iş ortamı ve iş arkadaşlarıdır. Bireylerin etkileşimlerinin birey üzerinde yarattığı olumsuz duygulardır. İş yerinde yalnızlık bu yönüyle daha çok ‘edilgen’ ve kişiye bağlı olmayan yalnızlığı karşılamaktadır. Bununla birlikte, kişilerin bireysel özellikleri ve eksiklikleri (utangaçlık, sosyal ilişkilerden kaçınma, güvensizlik, öz yeterlik düzeyinin düşüklüğü gibi) gibi bireyden kaynaklanan nedenler de iş yerinde kendilerini yalnız hissetmelerine neden olabilir.

İş yerindeki yalnızlık, iş yerindeki insani ilişkilerin kalitesini ve iş performansını olumsuz etkileyebilir (Wright vd., 2006). İşyerindeki yalnızlığı sosyal destek azlığı ve işin yalnız yapılması daha fazla etkiler. Bu etki sosyal aktivite eksikliğinden daha fazladır. İş yerindeki insanların birbirleriyle olan ilişkileri, örgütsel vatandaşlık, takım çalışması gibi faktörlerden daha çok yalnızlıkla ilişkilidir.

İşyeri yalnızlığının işgörenlere ve örgüte yansıyan etkilerinin başında iş doyumunu ve güdülenmeyi azaltması gelmektedir (Karaduman, 2013). Kendisini yalnız hisseden veya ‘yalnız bırakılan’ bireylerin kendisini yetersiz görmesi, başarılı olma inancını kaybetmesi, sinik tutum geliştirmeleri ve yabancılaşmaya itilmeleri sonucu iş doyumunu ve örgütsel bağlılık önemli ölçüde azalacaktır. İşgörenin iş doyumunun azalması ise işgörenin performansının ve örgütün amaçlarına ulaşma çabasına katkısının azalmasına neden olacaktır.

Bu noktada, özellikle insanlarla doğrudan iletişimi gerektiren mesleklerdeki bireyler için iş ortamındaki etkileşimin önemi daha çok ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlik, insan ilişkileri-yoğun

bu mesleklerden biri olarak öne çıkmaktadır. Kendi davranışları, düşünsel tutumu ve duygusal tepkileriyle eğitim-öğretim sürecinde başkalarının davranışlarının düzenlenmesi veya değiştirilmesinde etkili rol oynayan öğretmenlerin çalışma ortamındaki yalnızlık düzeyi, diğer öğretmenlerle ve okul yöneticileriyle sürdürdükleri sosyal etkileşimin niteliğini, çalışma yaşamının verimliliğini, etkililiğini ve dolaylı olarak okul örgütünün amaçlarına ulaşma/ulaşabilme düzeyini etkileyen önemli bir etmen olarak ele alınabilir.

En fazla sosyal desteğe ihtiyaç duyulan mesleklerden biri olarak öğretmenlik mesleğini yapan bireylerin iş yaşamında algıladıkları yalnızlık düzeyinin belirlenmesi, hem iş verimliliği hem de ruhsal ve fiziksel iyi oluşa katkı sağlayacak önlemlerin alınması ve gerekli müdahalelerin yapılması açısından önem arz etmektedir. Bununla birlikte, alanyazında yer alan ve yalnızlık araştırmalarında kullanılan ölçme araçları daha çok bireysel psikolojik yöne ağırlık vermektedirler (Jong-Gierveld ve Kamphuis, 1985; Russell, 1996; Jong-Gierveld ve van Tilburg, 1999; de Minzi ve Sacchi, 2004; Scalise, Ginter ve Gerstein, 1984; Asher, Hymel ve Renshaw, 1984). Bu nedenle, eğitim örgütlerine yönelik olarak yapılacak yalnızlık araştırmalarında, eğitim örgütlerinin özelliklerini de dikkate alarak geliştirilen yalnızlık ölçme araçlarına ihtiyaç vardır. Bu çalışma, bu boşluğa yönelik bir ölçme aracının geliştirilmesini amaçlamaktadır.

Alanyazın taraması sırasında, öğretmenlerin yalnızlık düzeylerine ilişkin araştırmalarda UCLA Yalnızlık Ölçeği ve *İş Yerinde Yalnızlık Ölçeğinin* sıklıkla tercih edildiği görülmektedir (Demir, 1989; Selçukoğlu, 2001). Türkiye’de ilk defa 1984 yılında Yaparel tarafından Türkçeye çevrilen ve daha sonra Demir (1989) tarafından ele alınarak çeviri çalışması son şeklini almış (Buluş, 1997:85). UCLA Yalnızlık Ölçeği bireysel yalnızlık üzerinde odaklanan maddelere yer vermekte ve yapısı gereği ölçekteki bazı maddeler iş yaşamına uygun düşmemektedir (Doğan vd, 2009: 272).

Yalnızlıkla ilgili çalışmaların yaygınlığına karşılık, iş yaşamında yalnızlık konusunda yapılan araştırmaların sayısının oldukça sınırlıdır. Bu noktadan hareketle iş yaşamındaki yalnızlığı belirlemek ve analiz etmek amacıyla “İş Yaşamında Yalnızlık Ölçeği (İYYÖ) (*Loneliness at Work Scale (LAWS)*)”, Wright, Burt ve Strongman (2006) tarafından geliştirilmiştir. İşyerinde yaşanan yalnızlığı öznel olarak değerlendiren bu ölçek toplam 16 sorudan ve “Duygusal Yoksunluk” ve Sosyal Arkadaşlık” adı altında iki alt boyuttan oluşmaktadır. Duygusal yoksunluk alt boyutu çalışanın işyerindeki arkadaşlarıyla olan ilişkilerinin niteliğini ölçmektedir; ‘*hissetmek*’, ‘*dışlanmak*’ ve ‘*kopukluk hissetmek*’ gibi ifadelerle yer veren maddeleri içermektedir. Sosyal Arkadaşlık alt boyutu ise iş yerindeki ilişkilerin niceliği ile ilgilidir.

Bu araştırma, Türkiye’de öğretmenlerin örgütsel yalnızlık duygularının incelenmesinde kullanılabilecek bir ölçme aracının geliştirilmesini amaçlamaktadır. Geliştirilecek ölçme aracının öğretmenlerin örgütsel yalnızlığının belirlenmesine yönelik ölçme aracı boşluğunu doldurması ve eğitim örgütlerine, özelden öğretmenlere, yönelik olarak alanda ilgili araştırmacılarca gerçekleştirilecek yalnızlık konulu araştırmalarda yararlı olması beklenmektedir.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Bu çalışmada, iki farklı çalışma grubu yer almaktadır. İlk çalışma grubu Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisindeki okullarda (ilkokullar, ortaokullar ve liseler) görevli 313 öğretmen oluşturmaktadır. Bu gruptan elde edilen ölçme araçlarından eksik veya hatalı doldurulmuş olan 10 ölçme aracı çıkartılmış; analizlere 303 ölçme aracından elde edilen veriler ile devam edilmiştir. İkinci çalışma grubunda da Malatya Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisindeki okullarda görev yapmakta olan 255 öğretmen yer almaktadır. Açımlayıcı faktör analizi (AFA) ilk

çalışma grubu verileri üzerinden, Doğrulamalı faktör analizi (DFA) ise ikinci çalışma grubundan elde edilen veriler üzerinden yapılmıştır.

Ölçeğin Geliştirilme Aşamaları

Günümüzde en fazla kullanılan çok maddeli ölçeklerden biriside Likert tipi ölçeklerdir. Likert tipi ölçekler bireyin kendisi hakkında bilgi vermesi esasına dayanır. Birey çeşitli özellikler bakımından kendisi hakkındaki gözlem sonuçlarını bildirir. Genellikle bir soru listesi verilir ve bireyden listedeki ölçek maddelerine tepkide bulunmaları ve bir seçeneği işaretlemeleri istenir. Bu sorularda, bireyden kuramsal olarak ortaya konan durumlarda takınacağı tavrın veya göstereceği davranışın ne olacağını belirtmesi istenir (Tezbaşaran, 1997). Öğretmenlerin görev yaptıkları kurumlardaki yalnızlık algılarını belirlemeye yönelik olarak hazırlanan ölçme aracının geliştirilmesinde, alanyazında yalnızlık, işyerinde yalnızlık ve öğrenci yalnızlığı konularında araştırmalarda kullanılan mevcut ölçme araçları (Jong-Gierveld ve Kamphuis, 1985; Russell, 1996; Jong-Gierveld ve van Tilburg, 1999; ; Wright, Burt ve Strongman, 2006; de Minzi ve Sacchi, 2004; Scalise, Ginter ve Gerstein, 1984; Asher, Hymel ve Renshaw, 1984) incelenmiş; genel olarak ölçme araçlarının geliştirilmesinde izlenmesi gereken aşağıdaki aşamalar takip edilmiştir (Karasar, 1999; Balcı, 2005).

Madde oluşturma aşaması. Bu aşamada ilk olarak ‘yalnızlık’, ‘işyerinde yalnızlık’ ve ‘öğrenci yalnızlığı’ ile ilgili alanyazın taraması yapılmış ve daha önceki çalışmalarda kullanılan ölçme araçları [*Rasch-type loneliness scale* (Jong-Gierveld ve Kamphuis, 1985); *UCLA Loneliness Scale* (Russell, 1996); *The Loneliness Scale* (Jong-Gierveld ve van Tilburg, 1999); *Loneliness at Work Scale* (Wright, Burt ve Strongman, 2006); *Argentine Loneliness Scale for Adolescents* (de Minzi ve Sacchi, 2004); *The Loneliness Rating Scale* (Scalise, Ginter ve Gerstein, 1984); *Children’s Loneliness Scale* (Asher, Hymel ve Renshaw, 1984)] incelenmiştir. İncelenen ölçeklerde yer alan maddeler Türkçe’ye çevrilerek değerlendirilmiştir. Alanyazında konuyla ilgili araştırmalarda kullanılan ölçme araçlarından öğretmenler için örgütsel yalnızlık konusunu ölçme niteliğini barındırabilecek maddeler geliştirmek amacıyla yararlanılmıştır. Örgütsel yalnızlık konusu ile doğrudan ilgili veya ilgili olduğu düşünülen olumlu ve olumsuz toplam 48 aday ölçek maddesi yazılarak madde havuzu oluşturulmuştur. Ölçek maddeleri hazırlanırken; maddelerin eşit oranda olumlu ve olumsuz olarak ifade edilmesine; sade ve anlaşılır olmasına; bir maddenin birden fazla yargı/düşünce/duyuş içermemesine ve örgütsel faktörleri de kapsar nitelikte eğitim örgütleri yaşantısını da yansıtacak biçimde düzenlenmesine dikkat edilmiştir. Oluşturulan madde havuzunda yer alan ifadeler, Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında doktora düzeyinde öğrenim görmekte olan beş uzman ve aynı alanda bir yardımcı doçent tarafından değerlendirilmiş, ifadelerde gerekli değişiklikler yapılmıştır.

Uzman görüşüne başvurma aşaması. Ölçek maddelerinin, ölçülmek istenen davranışı ölçmede nicelik ve nitelik olarak yeterli olup olmadığını tespit etmek amacıyla (Büyüköztürk, 2008:169), ölçek taslak formu kapsam geçerliliği için uzman görüşüne sunulmuştur. Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında öğretim üyesi olarak görev yapmakta olan 3 uzman ile Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alanında görev yapmakta olan 1 uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Uzmanların görüş ve önerileri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Madde havuzunda yer alan 6 madde çıkarılmış; 6 yeni madde eklenerek ölçekteki madde sayısı 48 olarak düzenlenmiştir.

Ön deneme aşaması. Ön deneme için yirmi üçü tersten puanlanan toplam 48 ifadeden meydana gelen taslak ölçekteki maddeler, beşli Likert tipinde oluşturulmuş ve kişilerin maddelere katılma dereceleri; 1 “Hiç Katılmıyorum”, 2 “Az Katılıyorum”, 3 “Orta Düzeyde Katılıyorum”, 4 “Çok Katılıyorum” ve 5 “Tamamen Katılıyorum” biçiminde sınıflandırılmıştır. Geliştirilen taslak

ölçeğin deneme uygulaması Mayıs 2014’de Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisindeki bir özel ve bir resmi ortaokulda görevli 50 kişilik öğretmen grubuna uygulanmış ve elde edilen verilerin istatistiksel hesaplamalar yapılarak ölçeğe uygulama öncesi son şekli verilmiştir. Hazırlanan Öğretmenler için örgütsel Yalnızlık Ölçeğinden alınabilecek en yüksek ve en düşük puanlar ise 29 – 145 arasında değişmektedir. Puanların yüksekliği yalnızlık düzeyinin yüksekliğine işaret etmektedir.

BULGULAR ve YORUM

Elde edilen veriler SPSS20 programına girilerek istatistiksel işlemleri yapmaya hazır hale getirilmiştir. Yapı geçerliliği, sonuçları ve sonuçların ne ile bağlantılı olduğunu açıklar. Bir başka deyişle, ölçme aracının soyut bir olguyu ne derece doğru ölçebildiğini gösterir (Tavşancıl, 2002). Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek için önce veri setinin faktör analizine uygun olup olmadığı Kaiser-Meyer Olkin (KMO) ve Barlett testleriyle kontrol edilmiştir. Verilerin faktör analizine uygun olması üzerine Öğretmenler için Örgütsel Yalnızlık Ölçeği’nin yapı geçerliliğini ve faktör yapısını incelemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi; faktörleştirme tekniği olarak da Temel Bileşenler Analizi kullanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizinde, döndürme tekniklerinden ‘Varimax’ tercih edilmiştir. Faktör analizi yapmanın ön koşullarından biri örneklemin yeterli sayıda olmasıdır. Örneklem yeterliği konusunda literatürde farklı görüşler bulunmaktadır. Hatcher (1994) 100 kişilik bir örneklem için madde sayısının en az 5 olması gerektiğini ifade ederken; Bryman ve Cramer’e göre faktör analizinin uygulanması için örneklem büyüklüğü madde sayısının beş ya da on katı olmalıdır (Akt: Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010:206). Bu araştırmanın örneklemini olan 303 katılımcı, faktör analizi için uygun bir örneklem ulaşıldığını göstermektedir.

Açımlayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular ve Yorum

Türk eğitim örgütleri düşünülerek geliştirme çalışması yapılan ‘Öğretmenler için Örgütsel Yalnızlık Ölçeği’nin faktör yapısını belirlemek amacıyla ilk olarak 303 öğretmenden elde edilen veri seti üzerinden puanlara Temel Bileşenler Analizi uygulanmıştır. Örneklem büyüklüğünün faktörleştirmeye uygunluğu ve verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine ilişkin olarak Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett Test of Sphericity değerlerine bakılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Ölçeğin Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett Test of Sphericity değerlerine ilişkin bulgular

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)		,938
Barlett Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	7385,184
	df	741
	Sig.	,000*

*p<0,01

Temel bileşenler analizinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri kabul edilebilir sınır olan 0,70’nin üzerinde, 0,938 olarak bulunmuştur. Bu değer, örneklem büyüklüğünün faktör analizi için uygun olduğunu belirtmektedir. Barlett Test of Sphericity, verilerin normal dağılıp dağılmadığını kontrol etmek için kullanılabilen istatistiksel bir tekniktir. Öğretmenler için Örgütsel Yalnızlık Ölçeği’ne ilişkin analiz sonucunda Barlett Test of Sphericity değeri anlamlı bulunmuştur

($\chi^2=7385,184$; $p<0,01$). Temel bileşenler faktör analizi için varyansı açıklama oranının .30 ve üzerinde olması ölçütleri esas alınmıştır. Faktör analizinde 39 maddenin öz değeri 1 olacak şekilde Temel Bileşenler Analizi öncelikli olmak üzere varimax dik döndürmesi gerçekleştirilmiştir.

İlk AFA sonucunda, ölçeğin 7 faktörlü bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, kuramsal olarak değerlendirildiğinde farklı boyut altında olduğu görülen *M39*, *M37*, *M13*, *M 27*, *M 36*, *M 34*, *M 17*, *M 20* ve düşük yük değerine sahip *M 5* ve *M 14* analizden çıkartılarak AFA tekrarlanmıştır. Yinelenen AFA sonuçlarına göre, beş faktörlü yapı altında yüksek yük değerine sahip 29 maddeden oluşan bir yapı elde edilmiştir. Beş faktör tarafından açıklanan toplam varyans oranı % 64,846 olarak bulunmuştur. ‘Bütünlük/Aidiyet’ ve ‘Sosyal Paylaşım’ alt boyutları ters puanlanmaktadır. Sonuçlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğretmenler için Örgütsel Yalnızlık Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

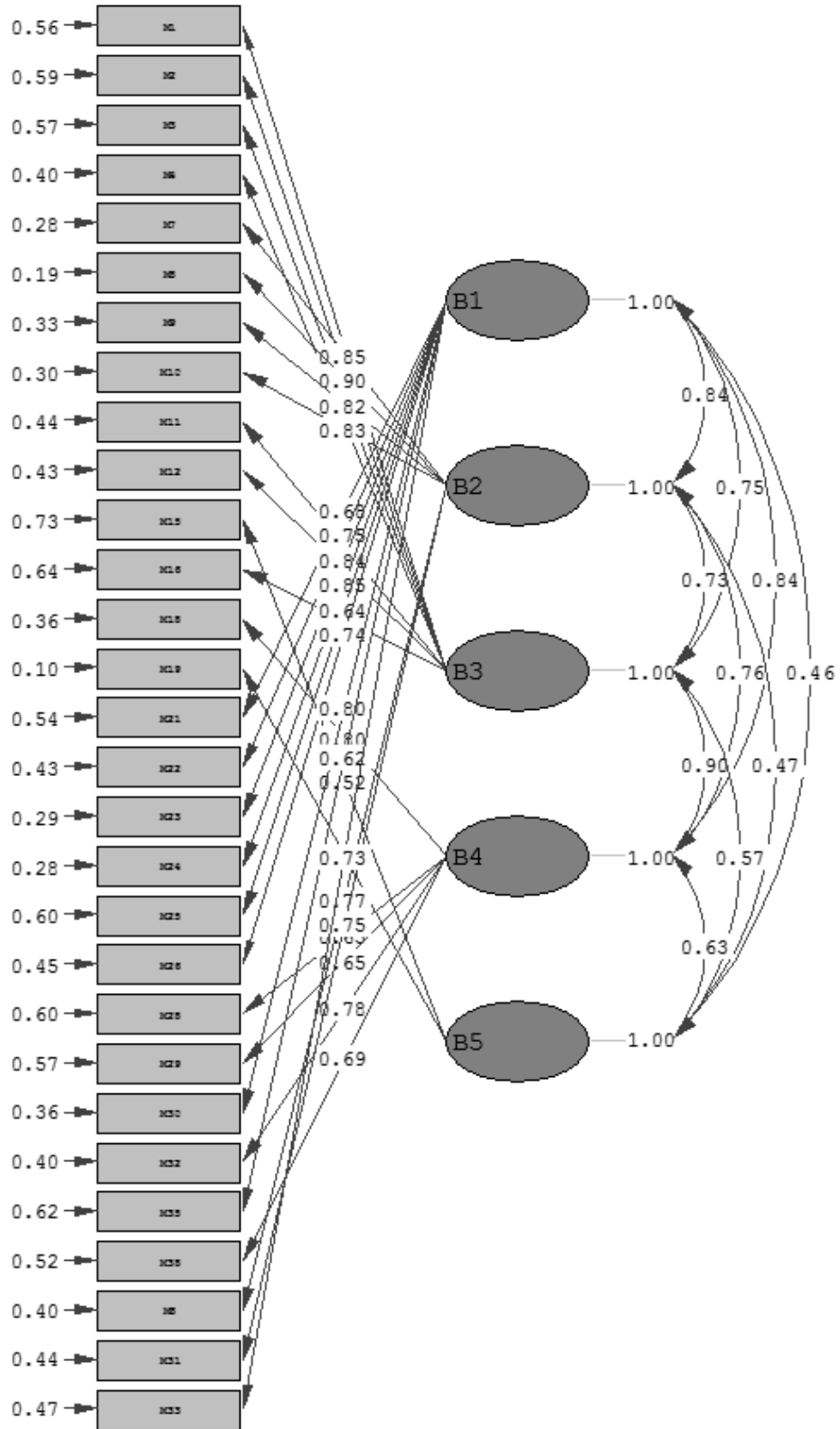
	Bütünlük/Aidiyet	Sosyal paylaşım	Duygusal Kötüleşme	Yabancılaşma	Yönetmel ilgi	Faktör Ortak Varyansı	Düzeltilmiş Madde-Test
M21. Bu okulda, kendimi bir grubun parçası olarak görüyorum.*	,716					,594	,583
M22*.	,797					,737	,633
M23*.	,656					,676	,716
M24*.	,666					,728	,748
M25. Bu okulda çalışmaktan mutluyum.*	,719					,642	,603
M26. Kendimi bu okulun bir üyesi’ olarak hissediyorum.*	,583					,628	,689
M30*.	,556					,667	,720
M33*.	,448					,545	,697
M6. Görev yaptığım okulda gerektiğinde işle ilgili günlük sorunlarımı konuşabileceğim birileri vardır.*		,814				,783	,666
M7*.		,812				,811	,697
M8*.		,793				,824	,723
M9. Kendimi okuldaki arkadaş grubunun bir parçası olarak hissediyorum.*		,599				,680	,733
M10*.		,730				,714	,696
M31. Beni 'olduğum gibi' kabul eden çalışma arkadaşlarımın olmasına seviniyorum.*		,496				,705	,761
M2. Birlikte çalıştığım insanlarla arama mesafe koyduğumu hissediyorum.			,769			,666	,549
M3.			,706			,648	,615
M4.			,632			,639	,661
M12.			,691			,630	,598
M11. Çalışma arkadaşlarımın beni pek sevmediklerini			,557			,574	,606
M1.			,491			,500	,625
M16. Bu okulda, çalışma arkadaşlarımla düşüncelerimi paylaşmaktan çekiniyorum.			,449			,407	,555
M29.				,759		,655	,535
M35.				,684		,632	,622

M32. Bu okulda kendimi 'hapishanede imişim' gibi hissediyorum.	,652	,661	,683
M28. Üzüntülü anlarımda bile, bu okuldaki hiç kimse benimle ilgilenmiyor.	,640	,628	,521
M18.	,496	,592	,701
M38. Meslektaşlarım işle ilgili önerilerimi dikkate almazlar.	,457	,487	,631
M15. Bu okulda, yöneticilerimin benimle ilgilenmediklerini düşünüyorum.	,841	,733	,301
M19.	,765	,734	,506
Özdeğer	18,804		
Açıklanan Toplam Varyans (%)	64,846		
Cronbach's Alpha	,954		

* Ters puanlanan maddeler

Öğretmenler için Örgütsel Yalnızlık Ölçeği'nin faktör yapısı, düzeltilmiş madde-test korelasyonları ve iç tutarlık katsayısı ile ilgili bulgular incelendiğinde ölçeğin beş faktörlü bir yapı gösterdiği görülmektedir. Bu yapıda, ölçek maddelerinin toplam varyansın % 64,846'sını açıkladığı, maddelerin faktör yüklerinin .448 ile .841 arasında değiştiği görülmektedir. Madde-test istatistikleri sonucunda elde edilen düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları, her bir maddenin toplam puanla ne düzeyde ilişkili olduğunun bir göstergesidir. Düzeltilmiş madde-toplam test korelasyonlarına bakıldığında, Madde 15'in .30'un hemen yukarısında, diğer maddelerin ise .30'dan büyük, oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ,954 olarak bulunmuştur. Bu güvenilirlik katsayısı ölçeğin güvenilir olduğunun bir göstergesi kabul edilebilecek bir veridir.

Açımlayıcı faktör analizinden (AFA) sonra, ikinci çalışma grubunda yer alan 255 öğretmenden elde edilen veriler üzerinden Lisrel 8.8 programında Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Ölçeğe ilişkin DFA path diyagramı Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1. Öğretmenler için Örgütsel Yalnızlık Ölçeği DFA analizine ilişkin path diyagramı

Alan yazında χ^2/Sd oranının 2 ile 5 arasında olması, GFI, AGFI, NNFI ve CFI değerlerinin “.90” ya da üzerinde olması, RMSEA, RMR ve SRMR göstergelerinde ise “.08” den küçük olması model-veri uyumunun kabul edilebilir düzeyde olduğunun göstergesi olarak kabul edilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). Öğretmenler için Örgütsel Yalnızlık Ölçeği DFA analizine ilişkin olarak elde edilen uyum iyiliği göstergeleri Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenler için Örgütsel Yalnızlık Ölçeği doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum iyiliği göstergeleri

İndeks	Değer	Kabul edilebilir uyum	İyi uyum
χ^2	965,65		
Sd	364		
χ^2/Sd	2,6542	$2 \leq - \leq 3$	$0 \leq - \leq 2$
Goodness of Fit Index (GFI)	0.90	$0.90 \leq - \leq 0.95$	$0.95 \leq - \leq 1.00$
Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)	0.86	$0.85 \leq - \leq 0.90$	$0.90 \leq - \leq 1.00$
Non-Normed Fit Index (NNFI)	0.96	$0.95 \leq - \leq 0.97$	$0.98 \leq - \leq 1.00$
Comparative Fit Index (CFI)	0.97	$0.95 \leq - \leq 0.97$	$0.97 \leq - \leq 1.00$
Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)	0.054	$0.05 \leq - \leq 0.08$	$0 \leq - \leq 0.05$
Root Mean Square Residual (RMR)	0.026	$0.05 \leq - \leq 0.10$	$0 \leq - \leq 0.05$
Standardized RMR	0.058	$0.05 \leq - \leq 0.10$	$0 \leq - \leq 0.05$

Kaynak: Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller (2003), Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, (2010)

Öğretmenler için Örgütsel Yalnızlık Ölçeği doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum iyiliği göstergeleri incelendiğinde uyum iyiliği indeksleri değerlerinin yüksek olduğu ve ölçeğin beş faktörlü yapısının doğrulandığı söylenebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, öğretmenlerin yalnızlık duygularının araştırılmasında kullanılacak bir ölçme aracının geliştirilmesi, geçerlik ve güvenirlik analizlerinin yapılması ve alana kazandırılması amaçlanmıştır. Bu amaçla, ölçek geliştirmede gerekli adımlar izlenmiş ve gerekli analizler yapılmıştır. Ölçek, kapsam geçerliliği için uzman görüşüne sunulmuştur. Bu bağlamda, Eğitim Yönetimi ve Denetimi ile Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alanında görev yapmakta olan toplam dört uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Araştırma konusunun psikoloji disiplininin konularından biri olarak öne çıkması nedeniyle, bu alandan uzman görüşü önemsenmiştir. Uygulamada 303 öğretmenden elde edilen verilerle Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmış; AFA sonucunda farklı boyut altında yüksek faktör yüklerine sahip olduğu görülen maddeler çıkartılarak faktör analizi tekrarlanmıştır. Analiz sonucunda, ölçek maddelerinin toplam varyansın % 64,846’sını açıkladığı beş faktörlü bir yapıya ulaşılmıştır. İkinci çalışma grubundan elde edilen verilerde yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) sonucunda uyum iyiliği değerlerinin ölçeğin

beş faktörlü yapısını doğruladığı görülmüştür. Faktörler, ‘Bütünlük/Aidiyet’, ‘Sosyal paylaşım’, ‘Duygusal kötüleşme’, ‘Yabancılaşma’ ve ‘Yönetsel ilgi’ olarak adlandırılmıştır.

Bu araştırmada Öğretmenler için Örgütsel Yalnızlık Ölçeğinin 29 madde ve beş faktörlü yapıdan oluşan formunun geçerliğine ve güvenirligine ilişkin kanıtlar elde edilmiştir. Yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışması sonucunda, ölçeğin öğretmenler için örgütsel yalnızlık konusunda yapılacak araştırmalarda kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğuna ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Bu ölçme aracı kullanılarak öğretmenlerin okul örgütlerindeki yalnızlık düzeyleri ve bu yalnızlık duygusunun hangi alanlara/etmenlere odaklandığı araştırılabilir. Öğretmenler için Örgütsel Yalnızlık Ölçeği eğitim örgütlerinin etkililiğinin ve uygulama aşamasında etkisinin en önemli ajanı olarak öğretmenlerin yalnızlıklarının azaltılmasında ve ‘daha etkili ve kapsayıcı’ bir okul iklimi oluşturmada da işlevsel olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Asher, S. R., & Paquette, J. A. (2003). Loneliness and peer relations in childhood. *Current Directions in Psychological Science*, 12(3), 75 – 78.
- Asher, S. R., Hymel, S. & Renshaw, P. T. (1984). Loneliness in children. *Child Development* 55 (4). 14456 – 1464.
- Bıyık, N. (2004). Üniversite öğrencilerinin yalnızlık duygularının kişisel ve sosyal özellikleri, öfke eğilimleri açısından incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Booth R. (2000). Loneliness as a component of psychiatric disorders. *Medscape General Medicine* 2 (2), 1–7. <http://www.medscape.com/viewarticle/430545> internet adresinden 10 Eylül 2016 tarihinde edinilmiştir.
- Buluş, M. (1997). Üniversite öğrencilerinde yalnızlık. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 3, 82 – 90.
- Çankaya, İ. H.; Karakuş, M. & Demirtaş, Z. (2009). The effect of mentoring roles displayed by teaching staff on emotional and social loneliness levels of teacher candidates. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 1(1), 2207 – 2210. doi: [10.1016/j.sbspro.2009.01.388](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2009.01.388)
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk Ş. (2010). Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamalı. Ankara: Pegem Yayınları.
- de Minzi, M. C. R. & Sacchi, C. (2004). Adolescent loneliness assessment. *ADOLESCENCE*, 39 (156), 701 – 709.
- Demir, A. (1989). “UCLA Yalnızlık Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirliği, *Türk Psikoloji Dergisi*, 7(23), 14 – 18.
- Demirtaş, A. S. (2007). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin algılanan sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri ile stresle başa çıkma düzeyleri arasındaki ilişki (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Doğan, T., Çetin, B. & Sungur, M. Z. (2009). İş yaşamında yalnızlık ölçeği Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10, 271 – 277.
- Erdeğer, N. (2001). Lise öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Gumbert, D. E., & Boyd, D. P. (1984). The loneliness of the small business owner. *Harvard Business Review* 62(6), 33 – 38.
- İlhan, T. (2012). Üniversite öğrencilerinde **yalnızlık**: Cinsiyet rolleri ve bağlanma stillerinin yalnızlığı yordama güçleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* 12(4), 2377 – 2396.
- Jong Gierveld, J. & Tilburg, T. V. (2010). The De Jong Gierveld short scales for emotional and social loneliness: Tested on data from 7 countries in the UN generations and gender surveys. *European Journal of Ageing* 7(2), 121 – 130. doi: 10.1007/s10433-010-0144-6
- Jong-Gierveld, J. & Kamphuis, F. (1985). The development of a Rasch-type loneliness scale. *Applied Psychological Measurement* 9 (3), 289 – 299.
- Jong-Gierveld, J. & van Tilburg, T. (1999). Manual of the Loneliness Scale 1999. http://home.fsw.vu.nl/tg.van.tilburg/manual_loneliness_scale_1999.html internet adresinden 24 Mayıs 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Karaduman, M. (2013). İş yaşamında yalnızlık algısının örgütsel vatandaşlık davranışı ile ilişkisi ve öğretmenler üzerinde bir uygulama (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Karakurt, A. (2012). Öğretmenlerin iş yerinde yalnızlık düzeyinin örgütsel destek ve bazı değişkenler açısından incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Koçak, E. (2008). Ergenlerde yalnızlığın yordayıcısı olarak benlik saygısı ve sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Kozaklı, H. (2006). Üniversite öğrencilerinde yalnızlık ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkilerin karşılaştırılması (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin Üniversitesi, İçel.
- Körler, Y. (2011). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çeşitli değişkenler açısından yalnızlık düzeyleri ve yalnızlık ile sosyal duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkiler (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Özdemir, N. (2015). Düzenli fiziksel aktivitenin ilköğretim öğrencilerinin okula yabancılaşma ve yalnızlık düzeyleri üzerine etkileri (Doktora tezi). Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Russell, D. W. (1996). UCLA Loneliness Scale Version 3. *Journal of Personality Assessment* 66 (1), 20 – 40.
- Saraçoğlu, Y. (2000). Lise öğrencilerinin yalnızlık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Scalise, J. J.; Ginter, E. J. & Gerstein, L. H. (1984). A multidimensional loneliness measure: the Loneliness Rating Scale (LRS). *Journal of Personality Assessment* 48(5), 525 – 530.
- Selçukoğlu, Z. (2001). Araştırma görevlilerinde tükenmişlik düzeyi ile yalnızlık düzeyi ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Tabancalı, E. & Korumaz, M. (2014). İl eğitim denetmenlerinin iş yerinde yalnızlıklarının incelenmesi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, S.15, 31-40.

- Tavşancıl, E. (2002). Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Wright S. L.; Burt, C. D. B. & Strongman, K. T. (2006). Loneliness in the workplace: Construct definition and scale development. *New Zealand Journal of Psychology*, 35(2), 59 – 68.
- Wright, S. L. (2005). Organizational climate, social support and loneliness in the workplace. In *The effect of affect in organizational settings* (pp. 123–142). Book Series: *Research on Emotion in Organizations* Vol.1, Emerald Group Publishing Limited. doi:10.1016/s1746-9791(05)01106-5
- Yalaz Seçim, Ö.; Alpar, Ö.& Algür, S. (2014). Üniversite öğrencilerinde yalnızlık: Akdeniz Üniversitesinde yapılan ampirik bir araştırma. *Electronic Journal of Social Sciences*. 13 (48), 200 – 215. doi: <http://dx.doi.org/10.17755/esosder.51995>
- Yılmaz, E. & Altınok, V. (2009). Okul yöneticilerinin yalnızlık ve yaşam doyum düzeylerinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* 15 (59), 451 – 469.
- Yılmaz, E. & Aslan, H. (2013). Öğretmenlerin iş yerindeki yalnızlıkları ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(3), 59 – 69.
- Yılmaz, E. & Şahin, M. (2009). A study into life satisfaction levels of the teachers working at primary education in terms of some variables. *e-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*, 4(4), 1404 – 1414.
- Yılmaz, E.; Yılmaz, F. & Karaca, F. (2008). Üniversite öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Genel Tıp Dergisi* 18 (2), 71 – 79.